Juni 2009

V.U. Jean-Pierre Roobrouck
Adres Afzender:
Ter Beke 2 - 8570 Vichte
Tel. 056 77 96 81 - Fax 056 77 46 74

www.umubano.be

VLAAMS-RWANDESE VERENIGING VZW-NGO

UMUBANO

NIEUWSBRIEF

Inhoud—Sommaire zie pagina 19—voir page 19

Woord vooraf

Toen in 1948 de Israëli's hun staat veroverden, beperkten de VN zich tot opvang en scholing van de Palestijnse vluchtelingen. Toen vijftig jaar later de Serviërs de Kosovaren verdreven, bombardeerde de NATO in naam van de democratie Servië. De NATO hielp Congo democratische verkiezingen te organiseren, maar de VN faalden in het voorkomen van een genocide in Rwanda. De presidenten van Congo en Rwanda vinden elkaar nu in het 'opruimen' van rebellenbewegingen. Het officiële credo van de VN is vrede, dat van de NATO democratie. Maar in Centraal-Afrika is de realisatie van beide hoge idealen nog vooral een nationale taak. De internationale gemeenschap beperkt zich vooral tot aanmoedigen van op de zijlijn.

In het zuiden van Rwanda gaan de vluchtelingenkampen dicht. In Kigeme, waar 2000 Burundezen een voorlopig onderdak hadden gevonden, vertrok een meerderheid vrijwillig, maar een 500-tal werd hiertoe gedwongen. Het Hoog Commissariaat voor de Vluchtelingen zag hier nochtans op toe. Via uitstappen werden zij eerst overtuigd dat de toestand in eigen land voldoende veilig is geworden. Onder hen bevonden zich zelfs nog vluchtelingen van na de moorden van 1972 en 1993. Met 50.000 Burundese frank, ongeveer 100 dollar, om de eerste noden te lenigen, zijn de vluchtelingen per vrachtwagen naar Mugano in Noord-Burundi gebracht. Het vooruitzicht van een nieuw schooljaar speelde hierin mee. De laatste rebellenbeweging is nu geïntegreerd in het Burundese leger. "Je kan lang een steen blijven koken tot hij gaar is" zegt een Rwandees spreekwoord. Maar er is ook een andere waarheid: 'The proof of the pudding is in the eating'... Of anders gezegd: water is dankzij geduld en tijd sterker dan de sterkste steen. De rebel van gisteren is de leider van morgen. Misschien is het daarom dan beter elkaar vandaag al te leren kennen?

In Kivu verloopt de demobilisatie moeizaam: officieel moeten strijders zich tegen 30 juni overgeven, zoniet worden ze voor de Congolese overheid 'bandieten' die kunnen worden vervolgd. Van de 1.200 betrokkenen, komen er slechts 45 in aanmerking om zich te laten inlijven bij het Congolese leger. Als strijder geldt al wie zich aanmeldt met een wapen. Het is opnieuw de burgerbevolking die het slachtoffer wordt van wraakacties van deze gemeenschappelijke interventie. Toch rollen dit

Éditorial

Lorsqu'en 1948, les Israéliens ont conquis leur état, les NU se limitaient à l'accueil et à l'instruction des réfugiés palestiniens. Quand, cinquante ans plus tard, les Serbes ont chassé les Kosovars, l'OTAN bombardait la Serbie au nom de la démocratie. L'OTAN a aidé le Congo à organiser des élections démocratiques, mais les NU ne sont pas parvenues à éviter un génocide au Rwanda. Les présidents du Congo et du Rwanda en sont à présent à mettre de l'ordre dans les mouvements rebelles. Le credo officiel des NU est la paix, tandis que celui de l'OTAN est la démocratie. Mais en Afrique centrale, la réalisation de ces deux nobles idéaux reste encore une mission nationale. La communauté internationale se limite à encourager les protagonistes, depuis la ligne de touche.

Dans le sud du Rwanda, les camps de réfugiés ferment. A Kigeme, où 2000 Burundais avaient trouvé un refuge provisoire, la plupart sont partis volontairement, mais quelque 500 d'entre eux y ont été forcés. Le Haut Commissariat pour les Réfugiés veillait, cependant. Au fil de diverses excursions, ils ont d'abord été convaincus que la situation dans leur propre pays était devenue suffisamment sûre. Parmi eux se trouvaient même encore des réfugiés des meurtres de 1972 et 1993. Avec 50.000 francs burundais, soit environ 100 dollars, pour satisfaire les besoins de base, les réfugiés ont été amenés en camion de Mugano vers le Nord du Burundi. La perspective d'une nouvelle année scolaire a également joué. Le dernier mouvement rebelle a maintenant été intégré dans l'armée burundaise. Un dicton rwandais dit "Vous pouvez toujours essayer de cuire une pierre". Mais il existe aussi une autre vérité, à savoir qu' "on ne peut juger que sur pièce". Autrement dit : la patience et le temps aidant, l'eau devient plus résistante que la plus dure des pierres. Le rebelle d'hier est le leader de demain. C'est peut-être pour cela qu'il vaut mieux apprendre à se connaître dès aujourd'hui ?

Au Kivu, la démobilisation est assez difficile : officiellement, les combattants doivent se livrer avant le 30 juin. A défaut, ils deviendront aux yeux des autorités congolaises, des "bandits", susceptibles d'être poursuivis. Des 1.200 personnes concernées, seules 45 entreront en ligne de compte pour un enrôlement dans l'armée congolaise. Par combattant, il faut entendre toute personne se présentant avec une arme. C'est à nouveau la population

keer ook generaalskoppen. Laurent Nkunda, die gold als leider van de Congolese Tutsi rebellen, werd al zes maanden geleden door Rwanda vervolgd. Kan de Rwandese justitie de vrede tussen de buurlanden herstellen? Ongetwijfeld zal vrede ook een economische herverdeling van de erg schaarse middelen vergen.

In Rwanda loopt al drie jaar het programma één koe voor elke arme familie. Meer dan 700 000 families hebben van deze samenwerking tussen overheid en private sector geprofiteerd. Hygiëne blijft wel problematisch. Dat blijkt uit de achteruitgang van de verkoop aan kiosken (*Amata na Fanta bikonje*) van verse melk. De landhervorming in het oosten, waarbij militairen en grondbezitters door de staat zijn onteigend, is bedoeld als antwoord op de uitwijking van veel Rwandezen uit de regio naar Oeganda. President Kagame wil paal en perk stellen aan het knabbelen aan het Akagera nationaal park en volgens hem moet niemand een domein van 400 of 800 hectare bezitten. Dat grootgrondbezit is ontstaan rond 1994, toen de vluchtelingenstromen hele streken ontvolkten. Nu er plaats moet gevonden worden voor de Rwandezen die uit Tanzania gezet worden, is een oplossing dringender dan ooit.

Het lijkt in elk geval duidelijk dat elk land rond de Grote Meren komaf wil maken met de vluchtelingenproblematiek. De natie-staat vorming zet zich door ten koste van alles en iedereen. De internationale gemeenschap kan enkel proberen dit proces zo menselijk mogelijk te begeleiden en verzachten. Een grotere rol dan die van supporter vanop de zijlijn is wenselijk, maar lijkt voorlopig niet realiseerbaar.

De redactie, afgesloten op 18 juni 2009

civile qui est victime des actions de vengeance de cette intervention collective. Mais cette fois, ce sont aussi des généraux qui tombent. Laurent Nkunda, qui faisait figure de leader des rebelles Tutsi congolais est poursuivi depuis six mois par le Rwanda. La justice rwandaise parviendra-t-elle à rétablir la paix entre pays voisins ? Cette paix passera très certainement par une nouvelle répartition économique des moyens, déjà très rares.

Au Rwanda, cela fait trois ans que se déroule le programme "une vache par famille pauvre". Plus de 700 000 familles ont profité de cette collaboration entre autorités et secteur privé. L'hygiène reste cependant un problème. C'est ce qui ressort du recul des ventes de lait frais aux kiosques (*Amata na Fanta bikonje = du lait et des limonades frais*). La réforme agraire à l'Est, où les militaires et les propriétaires fonciers sont expropriés par l'état, constitue une réponse à l'exil de nombreux Rwandais de la région vers l'Ouganda. Le président Kagame veut juguler le grignotage du parc national Akagera, et selon lui, personne ne doit posséder un domaine de 400 ou 800 hectares. Ces grands domaines ont vu le jour vers 1994, lorsque les flux de réfugiés ont dépeuplé des régions entières. A présent qu'il faut trouver de la place pour les Rwandais chassés de Tanzanie, une solution s'impose plus que jamais.

Il est en tous cas plus qu'évident que chaque pays autour des Grands Lacs souhaite mettre fin à la problématique des réfugiés. La formation de l'état-nation se poursuit au détriment des biens et des hommes. La communauté internationale peut juste essayer d'encadrer et d'adoucir ce processus de la manière la plus humaine qui soit. Un rôle plus important que celui de supporter sur les bancs est souhaitable, mais ne semble pas encore réalisable.

La rédaction, le 18 juin 2009

Vernieuw uw abonnement op onze Nieuwsbrief

Wij sturen alleen nog een gedrukte versie aan al diegenen die jaarlijks € 25 euro storten op onze rekening nr. 068-2406576-33 met de vermelding "abonnement".
Ontvangt u graag onze nieuwsbrief elektronisch? Stuur dan uw e-mailadres aan het adres: Jean-Pierre.Roobrouck@telenet.be

Maak kennis met onze Rwandese partners en steun hen met uw gift

U verneemt meer in dit nummer over onze partner Ingabo en over het project studiebeurzen te Gatsibo, maar op onze website ***www.umubano.be*** kunt u ook meer vernemen over onze partners Ardi (bijenteelt), Duterimbere (micro-ondernemingen van vrouwengroepen) en Abahuje (sojaverwerkingsbedrijfje). Vanaf 30 euro ontvangt u een fiscaal attest. Let wel, enkel de vermeldingen "(projecten)steun" geven recht op een fiscaal attest.

BIJDRAGE VAN DE PROVINCIE OOST-VLAANDEREN TOT HET FOKKEN VAN MELKVEE IN HET SYNDICAAT INGABO

Sinds 1997 heeft het boerensyndicaat INGABO dat ondersteund wordt door de Provincie Oost-Vlaanderen, koeien van het Friese ras (pur sang) aan de veetelers geleverd. Om zich aan te passen aan de moeilijke lokale omstandigheden hebben deze dieren echter een optimale verzorging nodig en de aankoop ervan is bovendien vrij duur.
Daarom heeft het syndicaat INGABO zijn aanpak gewijzigd en ervoor gekozen zijn aangesloten leden gekruiste koeien ter beschikking te stellen en tegelijk ook een beroep te doen op kunstmatige bevruchting. Nieuwe problemen deden zich echter voor, nl. :

- de moeilijkheid om dergelijke rassen in het land te vinden;
- een gebrekkige kennis van de inseminatietechniek;
- het beperkte aantal koeien geleverd aan de leden (20 koeien per jaar terwijl de organisatie 13.426 leden telt) ;
- een beperkte financiële capaciteit om de opvolging te verzekeren van de productiviteit van de koeien en hun verdeling onder de leden.

Deze vaststellingen en de technische studies die werden uitgevoerd in 2006 leidden tot de herstructurering van dit soort veeteelt. De werkruimte werd uitgebreid en het systeem werd verbeterd met het oog op het creëren van een opleidingskader en het tot stand komen van een autofinanciering van het syndicaat.

De globale doelstelling is de ontwikkeling van de moderne veeteelt in Rwanda. Heet specifiek heeft het syndicaat INGABO, dankzij de financiële steun van de Provincie Oost-Vlaanderen sinds het jaar 2006 in het District Kamonyi, Sector Gacurabwenge, een boerderij ingericht die in staat is :

- vaarzen van verbeterd ras aan de leden van het syndicaat en aan de lokale bevolking te leveren;
- krachtvoer ter beschikking te stellen;
- een ruimte ter beschikking te stellen waar praktische opleiding en demonstratiesessies over moderne veeteeltmethodes kunnen worden gegeven.
  Bovendien is het een activiteit die tot de autofinanciering van het syndicaat INGABO moet kunnen leiden.

De boerderij telt momenteel 12 ha in moerasgebied en een stal voor 12 melkkoeien gebouwd aan de ingang te GATIZO. Acht koeien geven elk 9 à 10 liter melk per dag. Het andere deel van de boerderij dient als aanplanting van pennisetum op ongeveer 2, 3 ha, en "kikuyu grass" op 8 aren; op de rest groeit natuurlijk gras. Een waterbron werd ingericht die zowel de boerderij als de lokale bevolking bedient. Om betere kalveren te krijgen, gebruikt men voor de kunstmatige inseminatie zaad van het type "super". Meer dan zevenhonderd koeien van verschillende boeren werden kunstmatig bevrucht en de resultaten zijn bevredigend.

Wat de melk betreft, is de vraag dubbel: enerzijds de behoefte van de bevolking voor de gezinsconsumptie en anderzijds de vraag van de centrale melkdepots. Daar de boerderij niet ver afgelegen is van Gitarama noch van Kigali waar de aankoopprijs meer dan 250 RWF per liter bedraagt, werden procedures opgestart voor de bevoorrading van deze steden. Zodra de boerderij een totaal van 30 melkkoeien zal hebben, zal de hoeveelheid overblijvende melk gemakkelijk naar het centrale melkdepot van Rugobagoba op 1,5 km van de boerderij kunnen worden gebracht.

F

Foto's: Ingabo

Voor de productie van mengvoer is geen enkel centrum van veevoederverwerking operationeel in de omgeving van de boerderij van Gatizo. Met moeite slagen enkele handelaars die hun aankopen doen in Kigali erin aan de vraag van de veetelers van de streek te voldoen. In de actiezone van het project is het lokale ras in de rundveefokkerij predominant. De nood aan verandering is duidelijk waarneembaar, maar de mogelijkheden om voldoende koeien van verbeterd ras te verkrijgen zijn nog beperkt. De boerderij heeft als doel minstens 24 vaarzen van verbeterd ras (het Friese veeslag en/of jersey) per jaar te leveren, dit is misschien slechts een druppel in de oceaan als we de behoeften bekijken die uitgedrukt worden door de leden van het Syndicaat INGABO en de lokale bevolking. Ons aanbod is helaas nog te beperkt om aan de vraag te voldoen.

Sinds eind 2008 zorgt de Vlaams-Rwandese Vereniging Umubano vzw-ngo voor de opvolging van het project en rapporteert aan de Provincie Oost-Vlaanderen. Een eerste contact vond plaats in maart 2009. De vertegenwoordigers van VRV UMUBANO VZW-NGO waren onder de indruk van de realisaties op het terrein en bevelen dan ook de voortzetting van dit project ten zeerste aan.

Ingabo houdt zich ook bezig met de promotie van de sojateelt en onder meer in dit verband heeft de VRV UMUBANO de landbouworganisaties die zij steunt (Ingabo, Ardi, Duterimbere en Abahuje) in gezamenlijk overleg aangezet elkaar waar het mogelijk is bij te staan en synergieën te vormen, veeleer dan elk afzonderlijk bepaalde initiatieven te nemen. Heel concreet kan Ingabo aldus een partner worden van de sojafabriek Abahuje in Ruhango door via de omkaderde boeren sojabonen aan te leveren aan Abahuje die sojamelk en tofoe produceert.

Wie Ingabo een extra steuntje in de rug wil geven, kan steeds een bijdrage storten op de rekening van Umubano met de vermelding "steun een project in Rwanda" of heel specifiek "steun project Ingabo". Voor een gift van minstens 30 euro krijgt u een fiscaal attest.

Koeien die wachten op kunstmatige inseminatie. Foto: Ingabo

Kalveren geboren uit kunstmatige inseminatie. Foto: Ingabo

Mest uit de stal wordt afgevoerd op het land.

Bezoek aan de sector Butaro door Marcel Umans en Jean-Pierre Roobrouck

In maart 2009 bezochten Marcel Umans (financieel controleur van Umubano) samen met Jean-Pierre Roobrouck, voorzitter, de sector Butaro die sinds 1976 gesteund wordt door stad Kortrijk en sinds 2007 ook door de Provincie West-Vlaanderen. Hier volgt een uittreksel van hun verslag.

Project "ecologische ovens" (gefinancierd door Kortrijk)

Onderhoud met Augustin Munyaneza, verantwoordelijke van het jumelagecomité, met de heer Maxilien Munyampirwa, uitvoerend secretaris van de sector Butaro.

Dankzij een financiering van stad Kortrijk (1700 euro) werden tot op heden 140 ecologische ovens gebouwd. Het voordeel ervan is dat ze houtbesparend werken. In plaats van 3 stères hout (m^3) te verbruiken, verbruiken zij slechts voor dezelfde warmteontwikkeling 1 stère hout. Naast de economische besparing wordt ook het milieu op deze wijze beschermd. Het brandhout afkomstig van bomen wordt gratis door het dorpshoofd ter beschikking gesteld van de kwetsbare personen. Wie kan betalen wordt wel verzocht een bijdrage te leveren.

Overal werd hetzelfde gemetste type oven binnenin de huisjes geïnstalleerd en zoals het project het voorzag, werd de voorkeur gegeven aan de meest kwetsbare personen: weduwnaren en weduwen, ouderen, wezen. De personen werden door de lokale verantwoordelijken geïdentificeerd. Er waren wel honderd kandidaten voor zo'n 20 ovens zodat een klassement moest worden opgesteld en de minst behoeftigen werden geëlimineerd. De bakstenen werden aangekocht (40 RWF het stuk) en het transport werd betaald. De ovens zijn afgewerkt met een laag cement.

Op het terrein werden drie installaties bezocht op een wandeling door de heuvels en wij konden vaststellen dat het inderdaad zeer kwetsbare mensen waren bij wie een oven werd geïnstalleerd. De oven is ook uitgerust met een rookafvoerbuis die de rook naar buiten het huis stuurt zodat het huis niet uitgerookt wordt, wat een positieve stap is voor de gezondheid.

De ovens hebben een centrale vuurhaard die de warmte verdeelt over twee tot drie openingen die kunnen worden afgesloten, maar ook opnieuw geopend naar gelang van de behoefte aan het gebruik van een of meer potten.

Wat betreft het jumelagecomité, moet worden gemeld dat wegens de administratieve herindeling van het land, het comité niet langer operationeel is. Het comité komt niet langer samen, maar werd ook niet afgeschaft en de voorzitter blijft zijn verantwoordelijkheid opnemen. Hij is in contact met de adviesraad van de sector Butaro aan wie hij rapporteert. Augustin Munyaneza heeft in elk geval voor de overgang gezorgd in afwachting dat een nieuw jumelagecomité officieel wordt geïnstalleerd. Er is dus sprake van het comité nieuw leven in te blazen en een aantal namen voor te stellen aan de raad van de sector.

De coöperatie Twisungane die verantwoordelijk is voor de aanvraag en de uitvoering van het project bestaat uit een achttal mensen.

Het administratieve beheer van de sector is toevertrouwd aan de uitvoerend secretaris, die een staatsambtenaar is en de rol van de vroegere burgemeester speelt. Daarnaast is er een voorzitter

van de raad van advies en de voorzitter van het jumelagecomité. De drie instanties zijn het ermee eens de parochie als vierde partner in hun ontwikkelingsprojecten op te nemen om het vertrouwen van iedereen te wekken. De vertegenwoordiger van de parochie is de pastoor abbé André.

Bezoek aan het project "renovatie van het dak van de school van Runaba" (aangevraagd bij de Provincie West-Vlaanderen)

Het voorstel werd ingediend in naam van de voorzitter van het jumelagecomité van Butaro, maar het idee kwam van de parochie Runaba omdat de school van Runaba een katholieke basisschool is. Het project werd ingediend bij de Provincie West-Vlaanderen, maar er werd nog niet op geantwoord. Nochtans hebben we zelf kunnen vaststellen dat het dak vol gaten zit, met als gevolg dat tijdens de regen de lessen moeten worden onderbroken. De dakplaten zijn bovendien nog oude asbest Eternitplaten. Een dringend vervanging is nodig.

Voor de berekening van de kostprijs richtte de priester zich tot een aannemer. De parochie Runaba bedient drie sectoren: Butaro, Kinyababa en Kivuye. Het is abbé Léopold die verantwoordelijk is voor de scholen en die voorgesteld heeft het dak te vernieuwen.

Wij bezoeken de school van Runaba

Zij telt 1.654 leerlingen. Het is een gemengde basisschool. Naast het basisonderwijs is er ook het voortgezet onderwijs want de schoolplicht werd verlengd van 6 tot 9 jaar. De eerste drie jaren van het secundair onderwijs worden voortaan gegeven in het verlengde van het basisonderwijs op dezelfde plaats. Nu zijn daarvoor 3 nieuwe klaslokalen toegevoegd aan het oude schoolgebouw. Er zijn 1517 leerlingen in de basisschool en 137 in het secundair onderwijs. In de afdeling die aan hernieuwing toe is bevinden zich 497 leerlingen.

De directeur Bernard Zikora geeft ons de nodige uitleg. De lokalen waarvan het dak moet worden vernieuwd is een blok van 7 klaslokalen die in 1965 werden gebouwd. De basisschool telt 18 onderwijzers. De secondaire afdeling heeft 4 leerkrachten. Samen met de directeur en zijn adjunct zijn 24 personen tewerkgesteld.

Na de 9 jaar is er een nationaal examen en wordt een selectie gemaakt voor de aanvang van gespecialiseerde secundaire afdelingen: secties.

De drie jaar na het lager onderwijs hebben een gemeenschappelijk programma.

De school van Runaba heeft een uitwisselingsprogramma van brieven met de school "De Ark" van Kortrijk. In 2009 werd reeds een brief geschreven en er is een ontvangen.

Het basisonderwijs vindt sinds dit jaar in het Engels plaats en in de bezochte klassen worden wij in het Engels begroet. De teksten op de borden zijn ook naast het Kinyarwanda allemaal Engelstalig.

Bezoek aan het gezondheidscentrum van Butaro (gefinancierd door stad Kortrijk)

Samen met abbé André en de uitvoerend secretaris van de sector bezoeken wij het gezondheidscentrum dat dankzij een financiering van stad Kortrijk van 1976 tot 1982 werd opgetrokken. Wij zijn blij verrast vast te stellen dat het centrum perfect onderhouden is en bovendien uitgebreid werd met alle administratieve gebouwen van de vroegere gemeente die omgevormd werden tot gezondheidcentrum. Zelfs de silo die destijds diende om het graan te bewaren werd nu omgevormd tot "radiografie". Alles is keurig en overal werden boven de bedden muskietennetten toegevoegd als bescherming tegen malaria.

De omvang van het centrum is meer dan verdubbeld en alle diensten zijn actief bezig en bemand met bekwaam medisch personeel.

Ook zien wij Appolinarie terug die vroeger het centrum leidde. Als verpleegster en vrouw van de vroegere burgemeester Gervais werd zij opnieuw na de terugkeer van deze gevluchte bevolking in haar functie hersteld. Het centrum is zoals vroeger beheerd door de kerk. Als wij langskomen is Appolinarie bezig met het geven van een cursus over geboorteplanning aan een zeer ruim publiek van toehoorders (ruw geschat zeker honderd mensen).

De kerk heeft ervoor gekozen het gezondheidscentrum niet te laten opgaan in het nieuw te bouwen referentiehospitaal die door de Clinton foundation op de naburige heuvel wordt opgetrokken. In een toespraak aan de bevolking dankt Appolinarie de

stad Kortrijk nogmaals voor de in het centrum gedane investeringen en net als de Uitvoerend Secretaris van de sector onderstreept zij dat Butaro nooit door de Clinton Foundation uitgekozen zou geweest zijn voor de bouw van een referentiehospitaal indien Butaro vanaf 1976 niet de kans had gekregen het huidige gezondheidscentrum op te trekken.

Apollinarie geeft les over geboorteplanning

Bezoek aan de bouwwerf van het nieuw hospitaal (gefinancierd door de Clinton Foundation)

De werf neemt aanzienlijke proporties aan. Ter plaatse zijn twee ateliers opgetrokken: een voor hout- en een andere voor metaalbewerking. Er wordt ter plaatse gezaagd, getimmerd en gelast. De toevoer van elektriciteit is door een stroomopwekkend aggregaat bediend. De aanleg van een elektriciteitscentrale op de naburige waterval van Rusumo zal in de toekomst heel het centrum van Butaro van elektriciteit voorzien.

Het hospitaal wordt opgetrokken in gewapend beton en er ligt een grote hoeveelheid betonijzer en betonblokken klaar. De arbeiders zijn druk bezig funderingen te leggen op de ene plaats en op een andere plek zijn de kolommen van de eerste verdieping reeds zichtbaar. Het valt op dat hier zowel mannen als vrouwen aan het werk zijn met schop en kruiwagen.

In de kantine kunnen wij de plannen van het nieuwe hospitaal bewonderen, samen met een foto van de maquette. Het geheel is indrukwekkend en zal voor Butaro een aanzienlijke vooruitgang betekenen. Oud President Clinton is zelf de eerste steen gaan leggen.

Bezoek aan de overdekte markt (gefinancierd door Kortrijk) - Afwerking en bevloering gefinancierd door de provincie West-Vlaanderen)

De markt biedt een mooi en verzorgd uitzicht. Een deel van de markt is bedekt met blauwe dakplaten. Een deel is onbedekt, maar de markt is volledig omheind en bevloerd. Het gonst er van de activiteit en men kan zich hiervan het best een beeld vormen door het bekijken van de foto's die wij ervan hebben gemaakt en die op de website van www.umubano.be worden geplaatst. Ook voor de afwatering is gezorgd door middel van een riolering en de bescherming tegen het regenwater van de hoger gelegen straat.
Het is een mooie realisatie die als een echt geslaagd project kan worden beschouwd.

Overdekte, bevloerde en omheinde markt

Bouw referentiehospitaal door de Clinton Foundation

35 Waregemse families steunen kinderen uit Ngarama

" School en vorming, de toekomst voor ontwikkeling"

WAREGEM – "Wie helpt Eric?" *is een feitelijk vereniging die steun geeft aan kinderen uit Ngarama om school te kunnen lopen. De ondersteunde actie fungeert als project binnen de activiteiten van de Vlaams-Rwandese Vereniging Umubano.*

Door Jozef Caudron

Stad Waregem is verbroederd met Ngarama sedert 1987. Ngarama is nu een sector in het district Gatsibo in het noordoosten van Rwanda. Het is een afgelegen gebied waar veel armoede is. Veel families hebben het moeilijk om rond te komen en kunnen het schoolgeld voor hun kinderen niet betalen, kunnen de nodige medische verzorging niet aan en soms is er nog een voedselprobleem ook. Vandaar de actie "Wie helpt Eric?" om de verbroedering dichter bij de bevolking te brengen en om de meest noodlijdende kinderen te helpen bij hun studies en verzorging. De bedoeling is dat een Waregemse familie een noodlijdend kind financieel steunt om te kunnen naar school gaan, eventueel om medische verzorging te krijgen of het nodige voedsel te vinden. **Het schept een speciale band tussen families in Ngarama en families in Waregem.**

Jozef, ooit opgehouden in Rwanda, samen met de ereschepen Paul Kindt, ging dit jaar opnieuw naar Ngarama. Hij wou namelijk nagaan of al de inspanningen die de stad levert op het vlak van ontwikkelingshulp in Ngarama wel renderen. Hij reisde samen met een kleine delegatie. Nadien bleef hij alleen achter en heeft hij 32 van de 35 gezinnen, die steun krijgen via zijn initiatief "Wie helpt Eric?", kunnen bezoeken. Dat is in één jaar tijd een heuse feitelijke vereniging geworden met veel succes en een knap resultaat. 35 van de armste kinderen kunnen nu toch school lopen en krijgen zo een kans op een betere toekomst.

Vader, moeder en twee van hun kinderen vóór hun woning

Het is nu 15 jaar geleden dat Rwanda in het nieuws kwam op een bijzondere gruwelijke manier. In april 1994 begon de genocide na de aanslag op president Habyarimana. Deze gruwel koste het leven aan 800.000 mensen, zowel Tutsi's als gematigde Hutu's. Velen werden ook verminkt voor het leven. Dit jaar werden verschillende plechtigheden op touw gezet om deze gebeurtenissen te herinneren. Rwanda herstelt zich van die periode en de vooruitgang is zichtbaar maar meestal alleen in de grote steden. Op het platteland is er weinig vooruitgang te merken. De mensen wonen nog altijd in zeer kleine huisjes, gebouwd meestal met klei, bedekt met bananenbladeren of plaatijzer, zonder elektriciteit, zonder lopend water, zonder keuken, kortom juist genoeg om beschutting te geven tegen wind en regen.

Ngarama is wellicht een van de armste streken van Rwanda. 90 tot 95% van de bevolking leeft van de landbouw, die een overlevingslandbouw is. Men kan juist genoeg oogsten wat nodig is om te overleven. Industrie is er niet. Kleine zelfstandigen zijn er zeldzaam. Wanneer een arbeider het geluk heeft werk te vinden, dan verdient hij 25 à 30 euro per maand. Vandaar ook dat vele families niet de mogelijkheid hebben om hun kinderen naar school te sturen.

Waregem: Wie helpt Eric?

Tijdens de maand maart, werden bijna alle families bezocht door een medewerker uit Waregem. De noden zijn groot. De mensen zijn zeer dankbaar voor de steun hen verleend.

Een gezinswoning in de heuvels rond Ngarama waar een grote familie woont

In 2008, hebben 28 Waregemse families het peter/meterschap op zich genomen van een kind in nood. Deze families storten maandelijks 15, 10 of 5 euro voor hun beschermeling. Het verzameld bedrag wordt om de drie maanden opgestuurd, kwestie van de bankkosten te minimaliseren. Bovendien is uw gift fiscaal aftrekbaar vanaf 30 euro per jaar.

Ter plaatse is er een comité van 4 personen (Athanase, Pascal, Ruth en James) die de selectie doet van de kinderen en zorgt voor de verdeling van het geld of soms rechtstreeks het schoolgeld of medische kosten betaalt. De kinderen sturen een briefje, eventueel een foto, één à twee maal per jaar naar hun familie/steungever. Hier in Waregem is een comité van drie personen die de zaken op de voet volgt (Christa Meersman, Karel Platteau en Jozef Caudron). Het is nu het tweede jaar dat deze actie loopt. Er zijn nu 35 gezinnen die deelnemen aan deze actie. En die komen 1 keer per jaar samen en spreken niet over schoolresultaten maar over het feit dat 35 arme kinderen onderwijs kunnen genieten, medische verzorging krijgen, en helaas... het nodige voedsel. Het comité doet alles gratis en voert een open en directe boekhouding. Wat je geeft, gaat direct en volledig naar het arme gezin om onderwijs te garanderen. Want voor onderwijs moeten de armen mee helpen betalen. Velen kunnen dat helaas niet en blijven analfabeet en in armoede voortploeteren.

Een familie gesteund door Waregem

Bijvoorbeeld bij een familie in Beveren-Leie is er een hechte band ontstaan met een Rwandees gezin, omdat dochter Leonie zo blij is dat haar ouders een leeftijdgenoot van haar, Vestine UWUMUKIZA, in dat arme land effectief helpen. Bovendien schrijven Leonie en Vestine elkaar en stuurde Leonie een geschenkje september vorig jaar, een halsbandje. Jozef fotografeerde het arme gezin en ja, het halsbandje werd gedragen...maar dan wel door moeder, die weduwe is.

Nog enkele kinderen staan op een wachtlijst om steun. Hebt u interesse? U kunt contact nemen met een van de leden van het comité:

Meersman Christa, Hekkenierstraat 22
8791 Beveren-Leie. 056/70 15 86
Christa.meersman@skynet.be

Karel Platteau, Hekkenierstraat 8
8791 Beveren-Leie. 056/32 79 11
karelplatteau@hotmail.com

Jozef Caudron, Berkenlaan 38
8790 Waregem. 056/71 49 74
jozefmcaudron@hotmail.com

Project Rwanda 2009: oprichten van een alfabetisering-en vormingscentrum voor vrouwen te Masaka

door Lucas De Backer, Projectcoördinator

De voorbije jaren is mijn liefde en appreciatie voor het prachtige Centraal-Afrikaanse Rwanda enkel toegenomen, jaren nadat ik er zelf op bezoek was. Ik werd er enerzijds overweldigd door de onverwacht schitterende natuur en de onnavolgbare gastvrijheid van het land en zijn inwoners. Anderzijds werd ik telkens weer geconfronteerd met blijvende tekorten en schrijnende mistoestanden.
Hieruit groeide het idee om jaren na mijn laatste reis, het land terug te gaan bezoeken. Echter niet als toerist, met 'lege handen', maar wel om daadwerkelijk, weliswaar kleinschalig, enige steun te verlenen aan één van de basisgemeenschappen die blijvend druk in de weer zijn om het geteisterde land terug sociaal en economisch leefbaar te maken.

Mijn contacten met de gemeenschap van de abdij van Male (Sint Kruis-Brugge) brachten me zo in contact met een zustergemeenschap in Congo. Samen vormen ze met andere gemeenschappen een wereldomvattende 'Associatie', waarvan de priorij in Mirhi (Bukavu) te Congo eveneens deel uitmaakt. Ik werd getroffen door de moeilijke omstandigheden waarin de zusters moesten leven, en de moed die ze hadden, om spijts de littekens van de genocide, niet aflatend inspanningen te leveren om telkens weer zorg te verlenen en hulp te bieden aan de behoeftige bevolking.
Ondertussen is de gemeenschap in Mirhi feitelijk 'overbevolkt' (meer dan 200 zusters!) en is de wens geuit om uit te zwermen, of -voor sommigen- terug te keren naar Rwanda, om op termijn de stap te zetten tot een zelfstandige priorij.

Na moeilijke onderhandelingen met de overheid werden de eerste aarzelende stappen gezet om een stukje grond aan te schaffen, vlakbij de luchthaven te Kigali, op het terrein 'Masaka'. Daar werd tot nu toe een gebouwtje opgericht, zeer sober, om de eerste bewoners onderdak te verschaffen. Mijn idee was nu om fondsen in te zamelen om het tweede luik van het project mee te financieren. Het gaat meer specifiek over het oprichten van een alfabetisering-en vormingscentrum voor vrouwen, voornamelijk weduwen. Slachtoffers van de genocide, zonder inkomen, zonder toekomst. Via dit project willen we een gebouwtje inrichten, een opleidingscentrum annex naaiatelier, waar ze basiseducatie krijgen en een beroep kunnen aanleren. Op die manier wordt getracht hen terug een stuk zelfstandiger te maken, en de zware sociale uitdagingen waar ze voor staan, aan te kunnen.

We hebben er bewust voor gekozen niet te investeren in een gebouw, maar in de aanschaf van het benodigde materiaal voor het naaiatelier. Dit gaat over voor ons vaak banale zaken, gaande van scharen, lintmeters, naaigaren, tot stoelen, strijkijzers,... Heel concrete en tastbare hulp dus.
Bedoeling is dat dit geld niet via een bestaande NGO of andere organisatie naar het project gaat, maar wel rechtstreeks door mezelf bij mijn eerstvolgende reis (zomer 2009) ter plaatse wordt besteed. Kwestie van controle te kunnen hebben over de besteding en verantwoording te kunnen afleggen aan de donateurs hier ter plaatse. Ondertussen kunnen we de evolutie van het project op de voet volgen en de noden ter plaatse correct inschatten.

Wie ons project wil steunen kan steeds zijn bijdrage storten op:

063-4611836-06 met vermelding 'Project Rwanda 2009'
Wenst u een fiscaal attest, dan kan u storten op: *785-5429061-73* met vermelding Project Rwanda - Pater Roosefonds'.

ARMOEDE EN LANDBOUWONTWIKKELING IN RWANDA
PAUVRETE ET DEVELOPPEMENT AGRICOLE AU RWANDA

De slotsom van An Ansoms. Een heldere visie op de Rwandese landbouweconomie

ANSOMS AN, *Faces of Rural Poverty in Contemporary Rwanda: linking Livelyhood Profiles and Institutional Processes* (promotor prof. dr. Stefaan Marysse). Antwerpen, 2009.

Commentaar door Jan Roobrouck, historicus

Wie denkt dat de Toegepaste Economische Wetenschappen het exclusieve domein zijn van hoge heren met een krijtstreep in het pak en in de haren, heeft het grondig mis. An Ansoms (°1979) bewijst met haar proefschrift dat de economie niet noodzakelijk het roofveld hoeft te zijn van neoliberale vrijbuiters die in gebroken Engels de heilsboodschap van de school van Chicago aanprijzen. Ansoms trekt in 'Faces of Rural Poverty' zonder dralen de kaart van de armen. De economiste van de Universiteit Antwerpen (onderzoeksgroep *Political Economy of the Great Lakes Region*) ontmaskert op wetenschappelijke basis hoezeer bepaalde instellingen met hun beleid vooral lippendienst bewijzen aan de zaak van armoedebestrijding. In haar zoektocht naar institutionele oplossingen voor de armoede op het Rwandese platteland, vult Ansoms kwalitatieve beschouwingen vlot aan met een kwantitatieve benadering. Haar elegant geschreven en bevattelijke werk is opgebouwd als een bundeling van papers die dankzij een uitgebreid inleidend en afsluitend hoofdstuk in elkaar worden verweven.

In de inleiding (hoofdstuk 1) analyseert Ansoms de evolutie van groei, armoede en ongelijkheid in het Rwanda van de 21ste eeuw. Met behulp van de klassieke analyse-instrumenten (BNP pro capita, Lorenz-curve, Gini-coëfficiënt etc.) stelt ze vast dat het aantal armen in absolute cijfers sinds 2000 enkel is gestegen. In weerwil van de overheidsprogramma's en de Internationale Financiële Instellingen (IFI's) die dit probleem zeggen te willen bestrijden, nam ook de ongelijkheid toe. De sterke economische groei komt de armen dus onvoldoende ten goede, te meer daar de bevolking snel aanwast.

Ansoms formuleert aanbevelingen opdat de nieuwe Rwandese 'Economic Development and Poverty Reduction Strategy 2008-2012 (EDPRS)' de vroegere valkuilen zou vermijden. Om te slagen is het belangrijk dat dit plan een duidelijke prioriteit verleent aan de activiteit bij uitstek van de armen, de landbouw. Daarbij staat voorop dat budgetten consequent naar effectieve armoedebestrijding moeten gaan. Het engagement om de ongelijkheid tegen te gaan, vertaalt zich immers nog onvoldoende in concrete doelstellingen. In het EDPRS ontbreekt er voorlopig aandacht voor het ondernemend potentieel van de landbouwers. Volgens de auteur is het daarom zaak de bevolking nauwer te betrekken bij het opmaken van dergelijke programma's.

Met die democratische gedachte zet Ansoms meteen de teneur voor het tweede hoofdstuk. Hierin deconstrueert ze de visies en ambities van Rwandese elites om via sociale projecten de rurale ruimte te herkneden. Ansoms stelt vast dat de huidige machthebbers slechts weinig vertrouwd zijn met de traditionele overlevingslandbouw. Ze koesteren het 'misplaatste geloof' dat rurale ontwikkeling alleen een kwestie zou zijn van bureaucratisch ingrijpen. Tegelijk hebben de Rwandese politici en hoge ambtenaren volgens haar niet genoeg aandacht voor de kleinschalige landbouw in het toekomstbeeld van hun land. Ze beogen daarentegen om de landbouwsector naar Westers model te professionaliseren. De landbouw moet een motor worden van economische groei, met competitieve en commerciële hoeves op grotere domeinen, met monoculturen en doorgedreven regionale specialisatie. Daarnaast doen ze er ook alles aan om het dagelijkse leven op het platteland te 'moderniseren'. Ze voeren een 'façadepolitiek' om de rurale armoede weg te moffelen, zoals blijkt uit het algemene verbod om zich blootsvoets in de publieke ruimte te begeven. Ansoms, die de roede niet spaart, ziet in die beleidsvisie grote 'gevaren, fouten en tekortkomingen' schuilgaan. De missie van de overheid zweeft boven de hoofden van de lokale bevolking, die nauwelijks inspraak heeft, maar wel het eerste slachtoffer is van sommige veranderingen. De auteur beklemtoont dat een dergelijk beleid onmogelijk tot een daling van de armoede en ongelijkheid kan voeren, maar heeft tegelijk oog voor de positieve verwezenlijkingen van de Rwandese economische politiek.

Na die politiek getinte eerste gedeeltes, focust Ansoms op de kwantitatieve analyse van de sociale stratificatie op het Rwandese platteland. Aan de

hand van geavanceerde methodes identificeert ze in het derde hoofdstuk verschillende levensstandaardprofielen om de ongelijkheid op het spoor te komen. Binnen die clusters gaat ze na hoe de mensen de veranderingen in levensomstandigheden tussen 2001 en 2004 inschatten. Ansoms besluit uit die enquête dat het gevecht tegen de armoede voor de diverse groepen totaal verschillende betekenissen krijgt. Beleidsmakers kunnen hun politiek dus beter op die diversiteit afstemmen.

Het vierde en meest veeleisende hoofdstuk schreef Ansoms samen met Ann Verdoodt en Eric Van Ranst. De auteurs snijden hier het thema van de 'malthusiaanse val' aan. Het werk begeeft zich hiermee op een buitengewoon relevant en interessant veld, waarvan de politieke implicaties nauwelijks te overzien zijn. Aangezien beleidsmakers een forse nadruk leggen op de uitbouw van grotere bedrijven, is het vrij alarmerend dat Ansoms en co. via regressieanalyse aantonen dat er in Rwanda een negatief verband bestaat tussen de grootte en de productiviteit van de landbouwbedrijven. De vele nuances en aspecten van deze correlatie worden coherent uiteengezet.

Het vijfde hoofdstuk bekijkt tot slot op microniveau hoe de rurale klassen denken over de maatregelen die de overheid voor de armen treft. De resultaten van het veldwerk dat de auteur hiervoor heeft verricht, zijn zonder meer indrukwekkend.

De rode draad doorheen dit alles is de vaststelling dat diverse instituties een agrarische transitie stimuleren die leidt tot een groeiende welstandskloof tussen een arm landbouwproletariaat en een kleine kring van grondrijke boeren. Ansoms pleit daarom voor een alternatief ruraal beleid dat een groei op brede basis promoot, waarin kleine landbouwers en landlozen een sleutelrol spelen. Soms lijkt ze hierbij uit het oog te verliezen dat het falen van het Rwandese landbouwbeleid geen alleenstaand geval is. Meer aandacht voor de zieltogende landbouwpolitiek in sommige omliggende landen, had Ansoms' intuïtie kunnen staven dat verkeerde beleidsopties in Rwanda de slappe aandacht voor landbouw in de internationale financiële instellingen weerspiegelen. Landbouweconomen van de harde lijn zullen wellicht meer onkauwbare cijfers en hogere wiskunde willen, maar als historicus vind ik de interdisciplinariteit van dit werk uitdagend en charmant. De eerste hoofdstukken zijn gesneden brood voor politicologen, terwijl de auteur verderop een sociologische en antropologische bril op zet. Naast academici zullen ook ontwikkelingswerkers inspiratie putten uit 'Faces of Poverty'. Beleidsmakers vinden in het werk bovendien een leidraad voor het handelen terug. Hopelijk biedt dit hen de 'courage to make a difference', die An Ansoms bij het *incipit* haar zoontje en alle kinderen van Rwanda toewenst. Als de huidige politici die moed aan de dag leggen, schrijdt de geschiedenis meteen een hele generatie vooruit. *Let's make poverty history!*

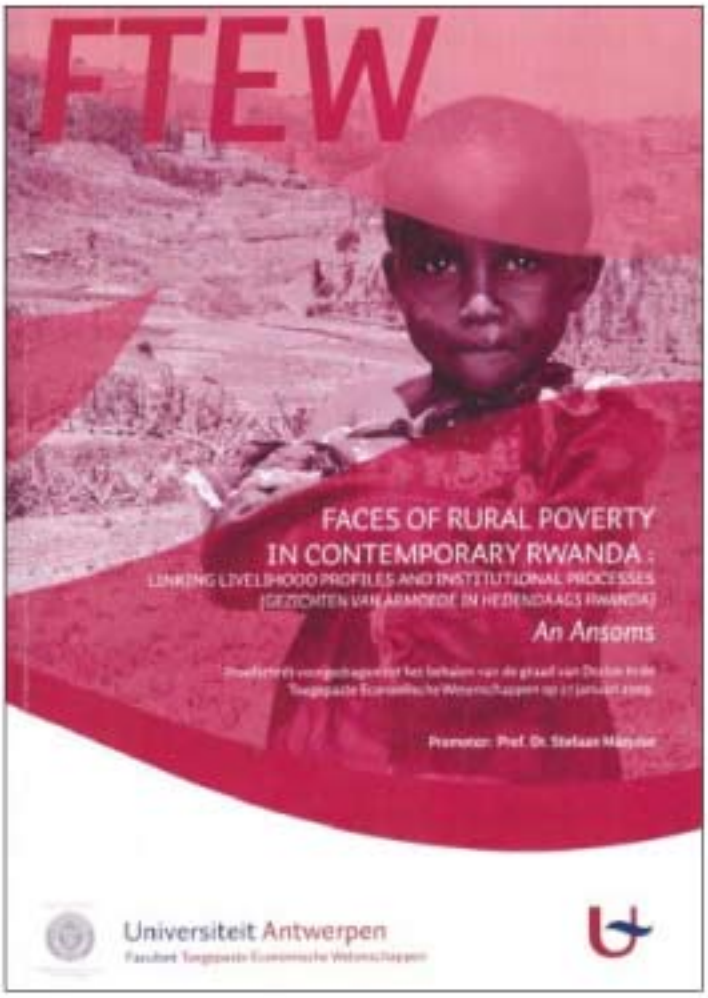

WORD LID VAN UMUBANO

In overeenstemming met onze statuten, moet wie lid wenst te worden van onze VZW een aanvraag richten tot het bestuur en jaarlijks lidgeld betalen.

U kunt lid worden door **€ 20** over te schrijven op de rekening nr. 068-2406576-33 met vermelding AANVRAAG LIDMAATSCHAP. Vul ook uw NAAM, VOORNAAM en ADRES in.

Vanaf een gift van € 100 wordt u **erelid** en dan wordt uw naam toegevoegd aan de lijst van de ereleden op onze website: **www.umubano.be**

Shingiro Mbonyumutwa, *Rwanda à quand la démocratie? 2 guerres civiles sur une 1 génération*, Paris: Harmattan, 2009

Commentaar door Jeannick Vangansbeke

DEMOCRATISCHE REVOLUTIES IN RWANDA

Wat in 1959 gebeurde in Rwanda was een democratisering en geen start van de genocide die culmineerde in de ramp van 1994. Deze stelling verrast niet wanneer zij is geschreven door de zoon van de eerste president van de Rwandese republiek, ben je geneigd te denken. Uit de clan van de Bagesera uit Gisaka afkomstig, toont de auteur aan de hand van de familiale geschiedenis de relativiteit van de begrippen Hutu en Tutsi aan. En er is inderdaad een neiging in het huidige Rwanda om de geschiedenis te herschrijven in die zin dat Belgen en Hutu Power in 1959 de genocide op gang zouden hebben gebracht.

Op 28 januari 1961 werd zijn vader Dominique Mbonyumutwa, president. De auteur brengt in herinnering hoe de veel talrijker Tutsi studenten met vechtpartijen tegen de eerste nieuwe Hutu studenten reageerden. Hij slaagt erin om de huidige herschrijving van de historie van de periode november 1959-januari 1961 grondig te weerleggen zij het dat hij hiervoor het begrip amnestie zeer letterlijk moet interpreteren. Misdaden die onder een amnestie regeling vielen, moeten niet noodzakelijk uit de geschiedenis gebannen worden. In 1973-'75 was hij korte tijd minister onder Habyarimana. Als oudpoliticus in de jaren '90 van de MDR, de verzoeningsgezinde gematigde Hutu partij, betreurt Mbonyumutwa de acht miljoen slachtoffers van de "gewapende mondialisering" zoals hij de oorlog in Rwanda en Kivu noemt. Voor hem betreft het een Anglo-Amerikaanse vrede die wordt opgelegd ten koste van alles.

Genocide studie en revisionisme: recente ontwikkelingen

door Jeannick Vangansbeke, historicus

Een boek dat "de eer van het land" wil redden, het is niet alledaags. Toch is dit de bedoeling van de ploeg die 15 jaar na de genocide precies de Franse verantwoordelijkheid wil vaststellen. Dat gebeurt aan de hand van 15 vragen:

1 Waarom dit boek?
2 Wat is de genocide van de Tutsi?
3 Steunde Frankrijk het genocidaire regime?
4 Steunde Frankrijk de daders en milities?
5 Wat betekende operatie Turquoise?
6 Wat deed Frankrijk na de genocide?
7 Waarom engageerden de Fransen zich?
8 Is Frankrijk medeplichtig?
9 Wat zijn de argumenten waard van hen die de medeplichtigheid ontkennen?
10 Wat is de rol van rechter Bruguière?
11 Wat deed de politieke klasse?
12 Wat deden de militairen?
13 Wat deed het Franse parlement?
14 Wat was de publieke opinie in Frankrijk?
15 Wat zijn de Frans-Rwandese relaties in 2009?

We sommen hier niet de antwoorden op. Wel willen we benadrukken dat een dergelijk boek over België ook zou mogen! De genocide studies zijn wereldwijd zo ver ontwikkeld dat zelfs genocide door slachtoffers, al of niet als wraak, bestudeerd wordt.

Het boek van Nicholas Burns en zijn team gaat uitgebreid in op Cambodja, Peru, Servië e.d. In zijn bijdrage over Rwanda in dit boek, brengt Christopher Taylor enkele opmerkelijke karikaturen over hoe Belgische militairen en Tutsi vrouwen zich gedroegen volgens de extreme milities.

Gilles Courtemanche had het in zijn roman al over seksualiteit, Aids en politiek als explosieve cocktail die mee de genocide verklaart. De in Alabama actieve antropoloog Taylor werkt dit nu wetenschappelijk uit, maar heeft geen oog voor de internationale context. Het is daarom bijzonder interessant zijn korte maar stevige uiteenzetting aan te vullen met het naar Franse normen eveneens vrij compacte vragenboek dat bij Harmattan verscheen. Het Franse boek is vernietigend in zijn oordeel en ziet de Franse ambassade in Kigali als het hoofdkwartier van de moordenaars. Péan, Lugan, Onana en andere auteurs die Kagame een deel van de verantwoordelijkheid willen toeschuiven, worden minuti-

eus weerlegd en rechter Bruguière stoelt volgens deze studie op valse getuigenissen. Erg boeiend is de schets van de verwarring over de onvoorziene aanwezigheid van de Burundese president in het neergeschoten vliegtuig van Habyarimana. De putchisten aarzelden hierdoor even, maar zetten door met de gekende gevolgen.

GILLES COURTEMANCHE, *Een dag aan het zwembad in Kigali*, Bezige Bij, 2003.

La complicité de la France dans le génocide des Tutsi au Rwanda, l'Harmattan, 2009.

NICHOLAS BURNS e.a. *Genocides by the oppressed*, Indiana University Press, 2009

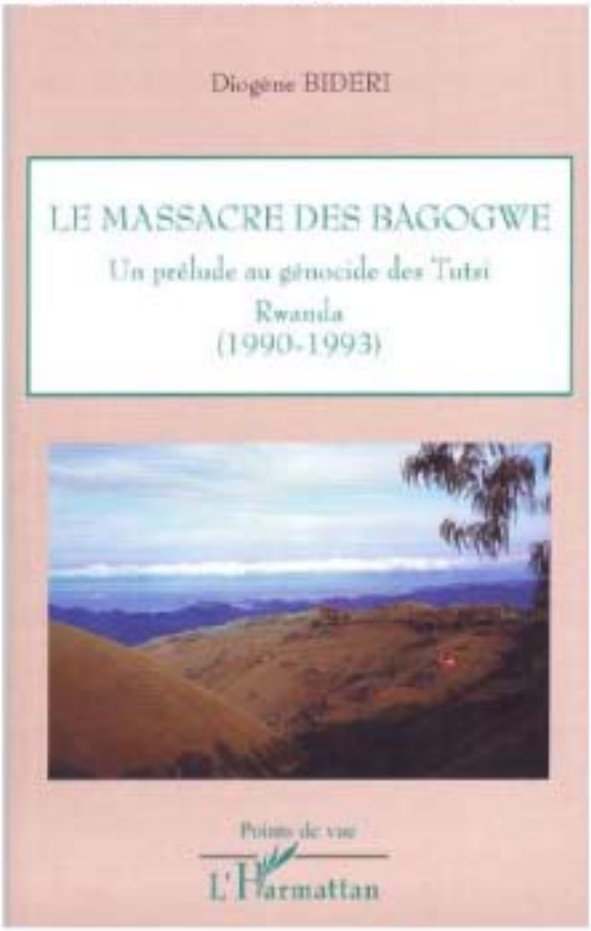

Diogène Bideri, *Le Massacre des Bagogwe - Un prélude au génocide des Tutsi – Rwanda (1990-1993)*, Paris, éd. L'harmattan, 2008. Collection Points de vue, 149 blz.

Commentaar door Jeannick Vangansbeke

De genocide van de Bagogwe in 1991

Bagogwe is een term die slaat op een sinds lang verarmde Tutsi-clan uit het noordwesten van Rwanda, bij Gisenyi aan de Congolese grens. Al sinds de 17de eeuw waren zij hier woonachtig, deden aan veeteelt én landbouw en waren politiek verbonden met de verdedigers van de regionale belangen. Zo sloten zij rond 1910 een alliantie met de 'Hutu rebellen' van Rukarra en met Ndungutse. Zij verzetten zich samen met hand en tand tegen de samenwerking van de Tutsi dynastie en de Duitse kolonisator en werden hiervoor afgestraft. Koning Musinga had hiervoor een leger van 3000 krijgers nodig. Onder het Belgische regime verarmden zij verder door de creatie van het Albert natuurpark. Dat beschermde het wild, maar was voor de voedselbevoorrading van de Bagogwe een ramp.
In 1964 hield president Kayibanda een bloedstollende toespraak waarin hij de 'rebellen' tegen het nieuwe regime bedreigde met genocide. Het was zijn bedoeling, steeds volgens de auteur, alle Tutsi uit het land te verdrijven, met hulp van de Belgen onder kolonel Logiest. De Bagogwe bleven. Vanaf 1969 voerde het regime het geweld tegen hen op met de bedoeling hun schaarse gronden in te pikken. In 1973 en 1991 betaalden zij hiervoor een enorme bloedprijs.

Terwijl de staatsgreep van Habyarimana in 1973 kortstondig enig soelaas bracht, kwam het gebied van de Bagogwe in 1990 volop in de frontlijn te liggen. Soldaten van het FPR openden de gevangenissen o.a. in Ruhengeri en boden de gevangenen de kans hun rangen te vervoegen. Kigali nam wraak door onder de Bagogwe ongeveer duizend mannen te doden. Nadien, vanaf 1992, begon men ook de vrouwen te doden. Als bevelhebber van de FAR was de president hiervoor rechtsreeks verantwoordelijk. De Franse militairen in de buurt steunden de dodende milities. De auteur pleit voor meer degelijke regionale studies zoals de zijne. Hij baseert zich o.a. op interviews van overlevenden. Als doctorandus van de universiteit van Straatsburg, grijpt hij eigenlijk sterk terug naar de ancestrale Rwandese manier van geschiedenis beoefenen. Hij is ervan overtuigd dat alle micro-studies zullen aantonen dat de genocide niet begon met het neerhalen van het presidentiële vliegtuig in 1994, maar eigenlijk al onder Kayibanda.

AFRICAN FACES, Ed. Racine-Lanno, un album de luxe, 312 pp, Ft.33,6 x 26,8, Prix : 80 €
MARNIX NEERMAN, auteur des textes, et **HUGO MAERTENS**, photographe.

Commentaire par Marie-Madeleine ARNOLD

On reste sans voix devant cette magnifique édition, presque exclusivement consacrée à des photos, et accompagnées de textes très travaillés sur un sujet, ô combien hermétique et interpellant. Car nous sommes encore très loin, même si nous en admirons la beauté fascinante, de pouvoir pénétrer le sens, les intentions, la part de tradition et celle de l'imagination, qui se trouvent enfermées comme un secret, dans les masques africains.
Les auteurs, anonymes, ont-ils suivi des règles précises ou ont-ils donné libre cours à leurs fantasmes intérieurs, ont-ils inconsciemment rencontré la beauté intrinsèque ou ont-ils voulu exprimer spontanément la peur, la souffrance, la douceur ou la colère ? La variété infinie des masques d'Afrique noire répond-elle à des circonstances précises ? Sans doute en partie, mais avec une liberté remarquable laissée à l'artiste.
Même ceux qui ont côtoyé, des années durant, dans la vie quotidienne, les populations de l'Afrique noire, ne s'aventureraient pas à interpréter telle expression, telle forme, tel ornement. Car, quand nous croyons découvrir enfin le pourquoi de ces œuvres, nous nous retrouvons comme des pèlerins perdus dans un désert : chaque colline de sable en cache une autre. Les hommes, les femmes de ces régions, les déchiffrerons-nous un jour ? Bien audacieux qui oserait prétendre qu'il en est capable.
Déjà, l'émerveillement est au rendez-vous, n'en demandons pas davantage et laissons-nous envoûter par les lignes, les courbes, les tracés, les impertinences et les mystères de ces masques où beaucoup de nos artistes, déjà, ont puisé une inspiration féconde.

René MANIRAKIZA, *Population et développement au Burundi, Paris*, Ed. L'Harmattan 2008.

Commentaar door Jean-Pierre Roobrouck

Wij vonden het interessant deze doctoraatsverhandeling aan onze lezers kort voor te stellen omdat de problematiek in het buurland Burundi zoveel gelijkenissen vertoont met die van Rwanda en de aanpak mutatis mutandis eventueel ook voor dit laatste land kan gelden.

Sinds het einde van de 19e eeuw heeft Burundi veranderingen ondergaan waarvan de demografische impact momenteel tot een explosieve toestand leidt. Meer dan 9/10(e) van de bevolking leeft verspreid over de heuvels en de meesten onder hen leven van landbouwactiviteiten die vaak niet meer dan overlevingslandbouw zijn op familiale uitbatingen die steeds kleiner worden. Het successierecht erkent een gelijke verdeling van de familiale grond tussen de gehuwde zonen. De bevolkingsaangroei heeft als gevolg dat meer rechthebbenden aanspraak maken op de grond die niet in oppervlakte toeneemt. De bevolkingsdichtheid blijft stijgen en de landbouwpercelen worden steeds kleiner. De toename van de demografische groei is van de hoogste in de wereld. Door het gebrek aan landbouwareaal ontstaat een overexploitatie van de gronden en een degradatie van het milieu. Als gevolg daarvan neemt de productie af en de economie die op landbouw gebaseerd is bevindt zich in een impasse.

Om de stijgende demografie te beteugelen is René Manirakiza van mening dat het zeer belangrijk is een ontwikkelingsbeleid te voeren dat het bevolkingsaantal regelt en tegelijk een duurzame ruimtelijke ordening mogelijk maakt. Daarnaast moet gezocht worden naar een diversificatie van de economische activiteiten in andere sectoren dan de landbouw om de landloze boeren op te vangen: een van de sectoren die volgens de auteur toekomst heeft is het toerisme.

De auteur besteedt ook ruim aandacht aan de grondconflicten ontstaan door het gebrek aan grond en de versnippering ervan, nog bemoeilijkt door het probleem van het eigendomsrecht van de gronden die door vluchtelingen werden verlaten en nu terug worden opgeëist terwijl ze door de administratie aan nieuwe eigenaars werden toegewezen. De auteur toont duidelijk aan dat het land voor lastige politieke beslissingen staat die een grondhervorming en een nieuw landbouwbeheer vereisen. Hij is zich echter goed bewust van de sociale implicaties ervan voor de toekomst van het land en pleit dan ook voor investeringen in de sociale sector, de gezondheidszorg en het onderwijs. Vooral dit laatste is niet te verwaarlozen, want zonder een grondige mentaliteitswijziging zullen de hervormingen zeer pijnlijk zijn.

Ephrem INGANJI, *Une jeunesse perdue dans un abattoir d'hommes – Un voyage dans un pays ensanglanté*. Paris, L'Harmattan, 2008.

Het boek van E. Inganji is opnieuw een verhaal van iemand de ontsnapt is aan de genocide en die de wreedheden die hij heeft meegemaakt uitvoerig beschrijft met de hoop dat de waanzin en de gruwel van de gebeurtenissen eenieder ertoe aanzet zoiets nooit meer te laten gebeuren. In 100 korte hoofdstukken (die de 100 dagen dat de genocide geduurd heeft symboliseren) schetst het hoofdpersonage Cédric Ngoga zijn belevenissen van de volkenmoord. Wij vernemen hoe hij aan de dood is ontsnapt en het rebellenleger heeft vervoegd dat hem van de dood had gered. Daarna vertelt hij over de opdrachten die hij krijgt van het RPF en die hem opnieuw in zeer nauwe schoentjes brengen. Uiteindelijk beslist hij het land te verlaten en naar Uganda te vluchten en later naar België, waar hij het boek schrijft op uitnodiging van een dame die meer over zijn verleden wilde weten.

MARIE-MADELEINE ARNOLD-GULIKERS, *Des savants belges en Afrique centrale (19900-1960). Je dirai leurs noms*, Paris, L'Harmattan, 2009

Commentaar door Jean-Pierre Roobrouck

Mevrouw Marie-Madeleine Arnold-Gulikers is voor de lezers van Umubano zeker geen onbekende, want zij heeft heel wat boeken over Centraal Afrika in ons blad gecommentarieerd. Wij stellen dan ook graag haar bovengenoemde werk zelf voor. In dit boekje van 112 pagina's schetst Mevr. Arnold met de vloeiende pen van de free lance journaliste die haar kenmerkt een aantal portretten van Belgische wetenschappers die het beste van hun kennis ter beschikking hebben gesteld van het Afrikaanse continent. Sommigen onder hen zijn bekend, maar anderen dreigen vergeten te raken en Mevr. Arnold zou dit graag willen vermijden. De Belgen die worden voorgesteld zijn: Ernest Soffels die de kinaboom introduceerde in Kivu, Hans Bredero die de sprinkhanenplagen wist te bekampen, Luc Gillon, atoomgeleerde en stichter van Lovanium, AE. Meeussen, de specialist van de Afrikaanse linguistiek, Jean de Heinzelin de Braucourt die het Ishangobot ontdekte, Jules Cornet, die talrijke mineralen in Katanga voor het eerst beschreef, maar ook de astrofysicus, Marcel Delahu, de delfstofkundige Henri Buttgenbach, de geoloog Victor van Straelen en dokter Charles Schyns. Hopelijk zal deze korte kennismaking velen aanzetten om meer te weten te komen over deze vooraanstaande Belgische figuren van de wetenschap in Afrika.

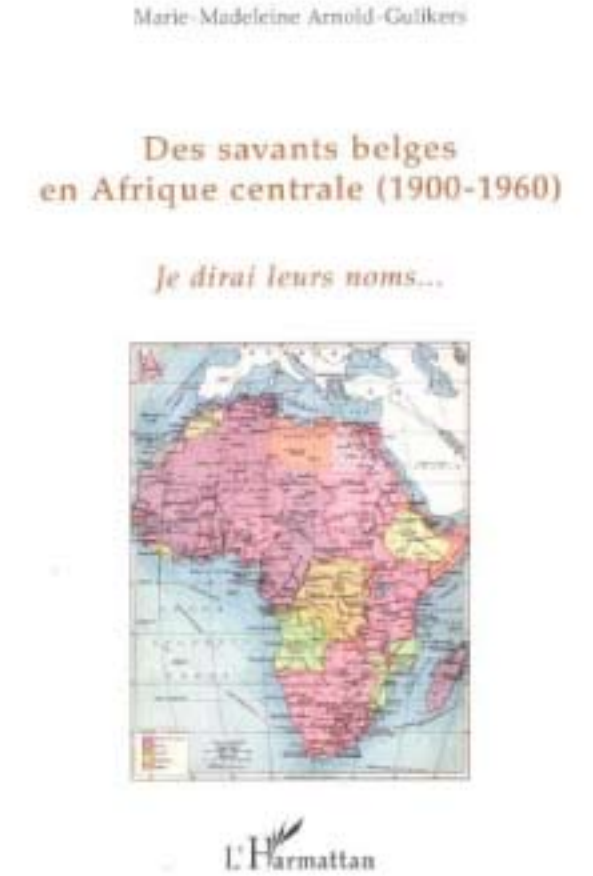

LIEVE JORIS, *Les hauts plateaux*, 128 pp, cahier photos, Ed. Actes Sud/Avdnture – 15 €

Commentaire par Marie-Madeleine ARNOLD

L'auteure est bien connue des amants de l'Afrique. La clarté, la vérité et la belle objectivité de ses écrits, basés sur des périples qu'elle a effectués seule, en RDC, sans crainte des dangers, avec un esprit ouvert et sensible, donnent au lecteur un sentiment « d'être là », de vivre ce qu'elle vit, de re-connaître les lieux et les protagonistes, allant même jusqu'à sentir, ressentir, l'odeur profonde des feux de bois et des terres labourées de pluie, des eucalyptus brûlant leurs feuilles au soleil de midi, de poussière rouge, et le poids écrasant des millénaires.

Son style net, sans recherche, aux termes bien choisis, ne cherche pas l'effet mais la simple et convaincante image du réel.

Déjà, elle nous avait donné « Mon oncle du Congo », mettant ses pas dans ceux d'un missionnaire du temps de la colonie, « La Danse du Léopard », d'une cruelle sincérité, « L'heure des rebelles », ou la fascination du pouvoir, chaque fois avec talent et honnêteté.

C'est rare.

Et, sous ce style de journaliste apparemment détaché, brûle, comme en nous, le même attachement irréversible pour ce berceau de l'humanité et les questionnements à jamais sans réponse qu'il nous pose.

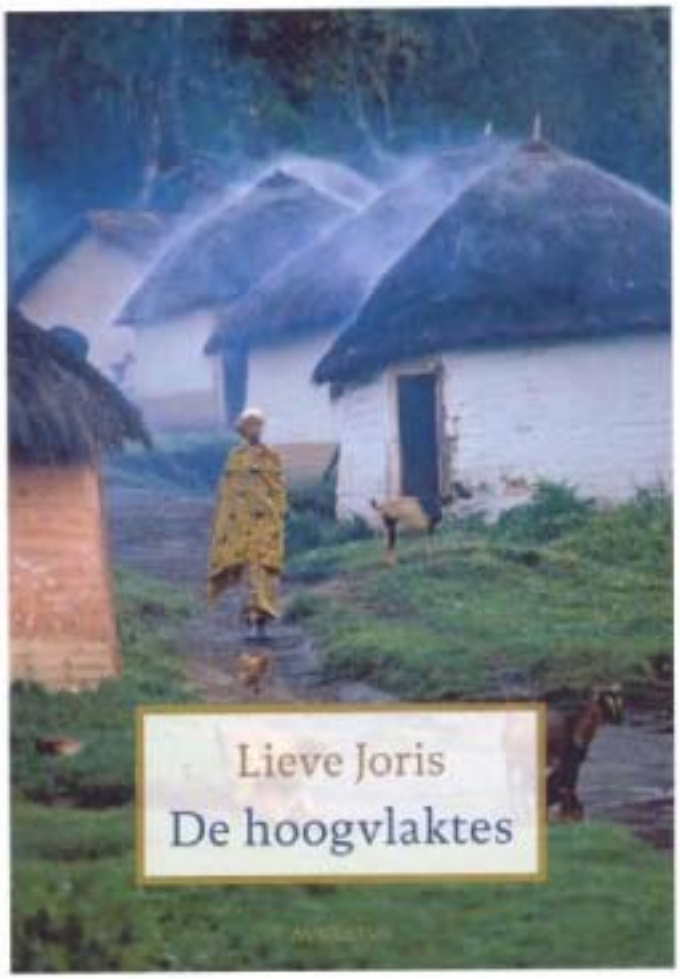

NvdR: Dit boek werd in Franse vertaling uitgegeven, maar het is natuurlijk oorspronkelijk in het Nederlands geschreven onder de titel: "De hoogvlaktes", Uitgeverij Augustus Antwerpen Amsterdam, 2008. Zoals alle werken van Lieve Joris is het een pareltje van stijl en inhoud die een voetreis beschrijft vanuit de hoogvlaktes in Minembwe (Zuid Kivu) tot in Uvira aan het Tanganyikameer. U maakt er onder meer kennis met de Banyamulenge (Rwandees sprekende Congolezen), de Mayi Mayi's en de andere etnieën van deze helaas door oorlogen en onrecht zo vertroebelde maar niettemin erg charmante regio.

Sinds november 2007 reist de tentoonstelling "Achter de spiegelbeelden" door Vlaanderen. De tentoonstelling brengt aan de hand van verhalen, voorwerpen en beeldmateriaal de portretten van acht verschillende vrouwen uit **Rwanda**, Ecuador, El Salvador, Vietnam, India, Turkije, Marokko en de Filippijnen. Telkens worden vrouwen getoond die in hun dorp of gemeenschap een onderneming zijn gestart, om zo enigszins de armoede om te buigen. Naast het aanbod van interactieve workshops, is er nu ook de publicatie bij de tentoonstelling. Het boek brengt de uitgebreide vrouwenportretten en vele mooie foto's. Vooraan vind je de DVD met de beelden en getuigenissen uit de tentoonstelling. Het boek is te koop in het Wereldcentrum vzw voor 15 EUR + verzendingskosten. Bestellen kan via 09/233 75 46 of info@wereldcentrum.be

Inhoud – Sommaire

Woord vooraf – Editorial, p. 2

ONTWIKKELINGSSAMENWERKING – COOPERATION AU DEVELOPPEMENT

Bijdrage van de provincie Oost-Vlaanderen tot het fokken van melkvee in het syndicaat Ingabo, p. 4

GEDECENTRALISEERDE SAMENWERKING – COOPERATION DECENTRALISEE

Bezoek aan de sector Butaro, door Marcel Umans en Jean-Pierre Roobrouck, p. 6

School en vorming, de toekomst voor ontwikkeling, door Jozef Caudron, p. 9

VIERDE PIJLER – QUATRIEME PILIER

Project Rwanda 2009: oprichten van een alfabetiserings- en vormingscentrum voor vrouwen te Masaka, door Lucas De Backer, projectcoördinator, p. 11

ARMOEDE EN LANDBOUWONTWIKKELING IN RWANDA
PAUVRETE ET DEVELOPPEMENT AGRICOLE AU RWANDA

De slotsom van An Ansoms. Een heldere visie op de Rwandese landbouweconomie.
ANSOMS, AN. *Faces of Rural Poverty in Contemporary Rwanda: linking Livelyhood Profiles and Institutional Processes. (promotor prof. dr. Stefaan Marysse)*. Antwerpen, 2009.
Commentaar door Jan Roobrouck, historicus, p. 12

PUBLICATIES – PUBLICATIONS

- SHINGIRO MBONYUMUTWA, *Rwanda à quand la démocratie? 2 guerres civiles sur une 1 génération*, Paris: Harmattan, 2009. Commentaar door Jeannick Vangansbeke, historicus, p. 14
- Genocide studie en revisionisme: recente ontwikkelingen, door Jeannick Vangansbeke, p. 14
- DIOGENE BIDERI, Le *Massacre des Bagogwe - Un prélude au génocide des Tutsi – Rwanda (1990-1993)*, Paris, éd. L'harmattan, 2008. Commentaar door Jeannick Vangansbeke, p. 15
- *African Faces*, Ed. Racine-Lanno, un album de luxe, MARNIX NEERMAN, auteur des textes, et HUGO MAERTENS, photographe. Commentaire par Marie-Madeleine ARNOLD, p. 16
- *René MANIRAKIZA, Population et développement au Burundi, Paris*, Ed. L'Harmattan 2008. Préface d'André" Etchelecou. Commentaar door Jean-Pierre Roobrouck, p. 16
- EPHREM INGANJI, *Une jeunesse perdue dans un abattoir d'hommes – Un voyage dans un pays ensanglanté*. Paris, L'Harmattan, 2008, p. 17
- MARIE-MADELEINE ARNOLD-GULIKERS, *Des savants belges en Afrique centrale (19900-1960). Je dirai leurs noms*, Paris, L'Harmattan, 2009. Commentaar door Jean-Pierre Roobrouck, p. 17
- LIEVE JORIS, *Les hauts plateaux*, 128 pp, cahier photos, Ed. Actes Sud/Avdnture. Commentaire par Marie-Madeleine Arnold, p. 17
- Achter de spiegelbeelden. (H)erkennen van de creativiteit van ondernemende vrouwen in het zuiden, p. 18

BERICHT AAN DE LEZERS—AVIS AUX LECTEURS
UMUBANO Nieuwsbrief verschijnt tweemaal per jaar. U kunt de nieuwsbrief gratis ontvangen als u uw e-mailadres opgeeft. Wie een gedrukt exemplaar wil ontvangen betaalt hiervoor € 25 op het nummer 068-2406576-33.
Redactiecomité: Jeannick Vangansbeke, Lorrie Vandeginste, Kathleen Vandendaele en Jean-Pierre Roobrouck. Foto's: Umubano, tenzij anders vermeld.
Verantwoordelijke uitgever: Jean-Pierre Roobrouck. E-mail: Jean-Pierre.Roobrouck@telenet.be
De inhoud van de gepubliceerde artikels geeft niet noodzakelijk de opinie weer van de Vlaams-Rwandese Vereniging Umubano vzw-ngo. Les articles n'engagent que leurs auteurs.

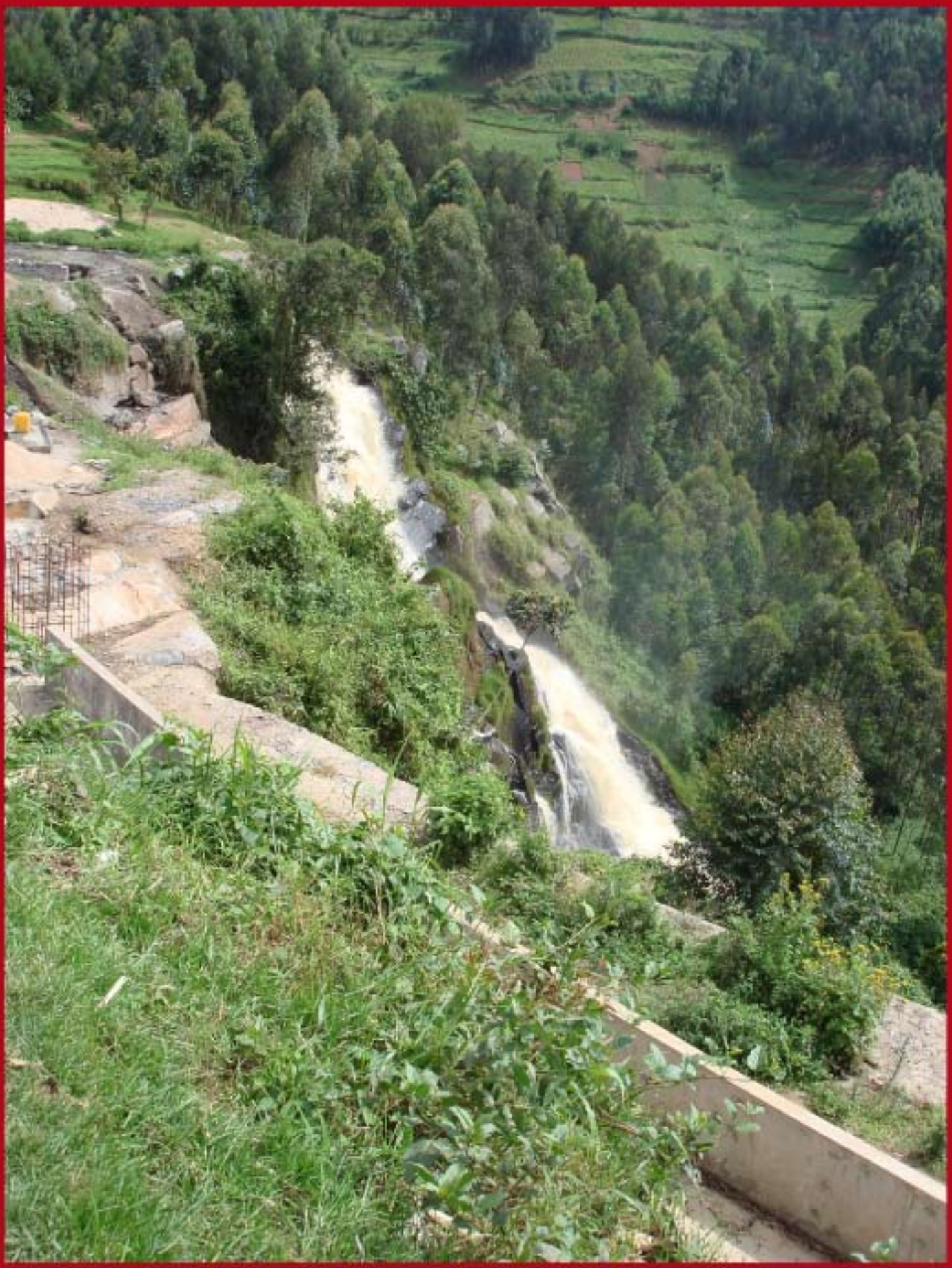

Bouw waterkrachtcentrale op de waterval van Rusumo te Butaro

www.umubano.be